

PROGRAM STRANKE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ SLOVENIJE - TRS

PREAMBULA

V obdobju negotovosti družba in Slovenija potrebuje nov kompas poti k resničnemu napredku. Dvoplastni realni napredek je dejansko naše blagostanje kot dolgo, srečno in smiselno življenje in hkrati blagostanje planeta s pomočjo zmogljivostim okolja prilagojene potrošnje vira. Na globalni in nacionalni ravni smo trenutno zelo oddaljeni od trajnostnega blagostanja. Za srečno, dolgo in materialno zmerno, a varno življenje vseh prebivalcev pravzaprav potrebujemo omejeno rabo virov in upoštevanje nosilnosti okolja, kar tudi prihodnjim generacijam omogoča resnični napredek in varno prihodnost. Prehranska, vodna in energetska varnost so vitalnega in prednostnega pomena.

Večplastne krize v spremenjenih globalnih razmerah ni več mogoče reševati s pomočjo tradicionalnih, neoliberalnih protikriznih strategij in ukrepov. Finančno in gospodarsko krizo obravnavamo kot zgodovinsko priložnost Slovenije za trajnostno poglobljeno vzgojo in izobraževanje, okoljsko modernizacijo industrije, energetike, gradbeništva, prometa, kmetijstva, turizma in vseh dejavnosti, učinkovitejše regionalne politike in javnega sektorja. Slovenija, njene regije in prebivalci razpolagamo z vsemi potrebnimi potenciali za trajnostni razvojni in družbeni preboj.

Vizija je izboljševanje blagostanja vseh ljudi in ekosistemov, udejanjanje trajnostnosti dela in bivanja, uveljavljanje konzervativnosti ohranjanja okolja, narave in javnega dobra, omogočanje učinkovite zaščite domačih in drugih živali, varovanje in širjenje solidarnosti, pravičnosti, družbene strpnosti in odgovornosti, zlasti do prihodnjih generacij.

PROGRAMSKA IZHODIŠČA

Skladen razvoj družbe, za kakršnega si prizadevamo, moramo doseči s pomočjo čim večjega družbenega soglasja o skupni, trajnostni razvojni viziji. Prehranska, vodna in energetska varnost so vitalnega in prednostnega pomena. Brez vizije ne moremo raci-

onalno načrtovati skupne prihodnosti, ampak lahko le nadaljujemo stihijsko ukrepanje, kjer odločajo o skupni prihodnosti le tisti, ki imajo največjo politično, finančno ali vojaško moč. Tako odločanje pa ne more biti v dobro vseh ljudi. Zato moramo za preobrat v željeno smer uporabiti ves intelektualni in socialni kapital, ki ga skriva v sebi aktiven državljan.

NOV DRUŽBEN DOGOVOR

Zato se prizadevamo za nov družbeni dogovor, temelječ na etiki posameznika in z odgovornim premislekom o tem, kaj kot družba hočemo, kaj zmoremo in kaj smo pripravljeni za to storiti, bomo dosegli širše družbeno soglasje pri ključnih vprašanjih. S skupno trajnostno zasnovano vizijo, temelječo na elementarnih vrednotah bivanja, bomo inovativno reševali krizo na ekonomsko-finančnem, okoljsko-podnebnem in socialno-moralnem polju. Rešitve bomo poiskali v duhu sodelovanja in solidarnosti na planetarni, državni in lokalni ravni. Novi ekonomski modeli morajo vključevati nov koncept lastnine in bolj pravično distribucijo ustarjenega, temelječo na soupravljanju in solastištvu zaposelnih.

Blaginja vseh ljudi in ekosistemov, udejanjanje trajnostnosti dela in bivanja, uveljavljanje konzervativnosti ohranjanja okolja, narave in javnega dobra, varovanje in širjenje solidarnosti, pravičnosti, družbene strpnosti in odgovornosti ter poštenost bo temeljno izhodišče našega delovanja.

Ustvarili bomo okolje za skladen, trajnostno zasnovan razvoj socialnega, gospodarskega, okoljskega in intelektualnega kapitala v državi in v vseh slovenskih pokrajinah. Samo z uskladitvijo dejavnosti in bivanja v okviru zmogljivosti okolja ter s pomočjo medgeneracijske in globalne solidarnosti lahko zagotovimo dolgoročno ugodne pogoje življenja in bivanja prihodnjim generacijam (ohranitev narave, možnosti za uspešno prilagajanje na podnebne spremembe, zmeren, človeka vreden materialni standard in višjo kakovost življenja).

Zagovarjamo ekologizacijo in socializacijo gospodarskega razvoja po trajnostnih načelih v smeri ustvarjanja pogojev za razvoj podjetništva in dviga kvalitete proizvodnje blaga in storitev, temelječe na raziskavah in razvoju ter novih tehnologijah. Naša usmeritev odpira možnosti razvoja na področju podjetništva, povezanega s storitvami okolja, socialnega podjetništva in socialne inovativnosti.

GOSPODRASTVO

Slovensko gospodarstvo se mora okoljsko tehnološko prenoviti, vključiti v ceno svojih dobrin okoljske stroške in s tem zagotoviti trajno rabo naravnih virov ter razvoj v okviru nosilnosti okolja. Podpora odpiranju novih zelenih delovnih mest višje dodane vrednosti mora postati ključna prioriteta državnega proračuna. Z regulacijo finančnih trgov in učinkovitejšim delovanjem pravnega sistema bomo ustavili socialno razslojevanje in koncentracijo bogastva ter zagotovili socialno varnost in družbeno pravičnost.

Z okrepitevijo regionalnih ekonomskih centrov in regionalne samooskrbe bomo vzpostavili mrežo trajnostnih gospodarskih polj na mikro nivoju. Z razvojem ekonomskih centrov in skrbjo za razvoj manj razvitih regij se bo povečala gospodarska stabilnost in zaposlovanje ter drugi pogoji dela in življenja regij, kar je tudi osnovni pogoj za ohranitev poseljenosti podeželja in ohranitev kulturne krajine.

Vzpostaviti moramo prehransko samooskrbo, doseči energetske samozadostnost in višjo stopnjo energetske trajnosti s pomočjo zmanjšanja rabe energije, pospešeno rabo domačih obnovljivih virov energije (OVE),... To so tiste ključne sestavine trajnosti na lokalnem, regionalnem in državnem nivoju, ki zagotavljajo strateško neodvisnost in konkurenčno prednost danes in v prihodnje.

Državne razvojne podpore naj bodo usmerjene v izgradnjo zelenega, trajnostnega gospodarstva in nizkoogljične energetike. Podpiramo zelene tehnologije, okolju in podnebju prijazne proizvodne postopke, ekologizacijo izjemno pomembne slovenske industrije, sonaravno gradbeništvo, varčevanje z energijo in uporabo OVE, integralno in zlasti ekološko kmetijstvo in trajnostni turizem.

PRILOŽNOST ZA BLAGINJO

Slovenija se po trajnostnem naravnemu potencialu na prebivalca (voda, biomasa, regionalne mavrice obnovljivih viri energije, naravne možnosti za varno stopnjo prehranske samooskrbe na državni ravni) uvršča med izbrane države sveta, ki imajo primerjalno dejansko odlične naravne pogoje za doseg visokega blagostanja ljudi in ekosistemov. Gospodarski napredek na državni, regionalni, lokalni in mikro ravni po trajnostni, uravnoteženi in harmonizirani poti z vsemi deležniki, je naša ključna strateška razvojna priložnost, učinkovita zaščita javnega dobra pa izjemno pomembna naloga.

RAZVOJNE INVESTICIJE

Ozelenjeni investicijski program Slovenije se bo moral ključno usmeriti na občine in zlasti na razvojne regije. Skrbno izbrane razvojne investicijske podpore, večje davčne olajšave za investicije (ali celo davčna oprostitve) v robne pokrajine in tamkajšnje prebivalstvo imajo večplastne pozitivne neposredne lokalne vplive, ustvarjajo nova delovna mesta in prednostno podpirajo ustvarjanje regionalnega blagostanja.

Za Slovenijo, kjer se regionalne razlike povečujejo, bo večja stopnja gospodarske in upravne decentralizacije in večja trajnostna raba regionalnih razvojnih in intelektualnih kapitalov temelj dviga materialnega blagostanja in ohranjanja poseljenosti slovenskega podeželja in robnih območij. Skladnejši in policentrični trajnostni regionalni razvoj Slovenije je ključni nacionalni razvojni projekt, zgolj razvoj vseh slovenskih pokrajin in visoka, trajna samozadostnost omogoča nacionalno preživetje in napredek v kakovosti življenja. Zmanjšanje medregionalnih razlik je eden od ključnih pogojev, da imajo tudi mladi iz odmaknjenih geografskih območij možnosti kakovostnega in trajnostno odgovornega izobraževanja, ki mora za vsako ceno ostati vsem dostopno in brezplačno.

Namesto prevladujočega obdavčevanja dela pa mora postati ključno obdavčevanje porabe surovin in energije in obdavčevanje okoljskih obremenitev. Ozelenjena finančna reforma mora pripovedovati okoljsko resnico. Zaščita okolja in narave ni luksuz, ki si ga morda lahko privoščimo v obdobju debelih krav, temveč vitalna eksistenčna potreba za preživetje tudi v obdobju suhih krav!

STORITVE ZA JAVNO DOBRO IN NEVLADNE ORGANIZACIJE Z ROKO V ROKI

Zagovarjamo ohranitev storitev za javno dobro v obsegu, ki zagotavlja ustrezen dostop do storitev vsem prebivalcem Slovenije in krepitev nevladnega sektorja (civilne družbe), ki so pomemben usmerjevalec razvoja tudi na področjih, ki jih javni sektor ne pokriva ali jih ne pokriva dovolj učinkovito. Storitve v javno dobro zagotavljajo izobraževanje, socialno varnost, zdravstveno varstvo, pravno varstvo, in demokracijo. Nevladni sektor, ki pod svojim okriljem združuje številne prebivalce Slovenije tudi bistveno prispeva h kakovosti življenja, zato predstavlja ogromen potencial in priložnost za uravnotežen razvoj vseh skupin prebivalstva. Predpogoj za učinkovito delo pa je povečanje učinkovitosti in bistveno poenostaviti, skrajšati birokratske postopke.

KULTURA

Naše izhodišče bo ohranjanje in uveljavljanje temeljev naše nacionalne identitete (skrb za slovenski jezik, kulturno dediščina in krajina, pogoji za razvoj kulturne produkcije, dostopnost kulturnih dobrin ipd.)

Negovali in razvijali bomo skupen slovenski jezikovni, etnični, kulturni in gospodarski prostor s Slovenci v zamejstvu in po svetu.

Kultura sodelovanja in pluralnost misli, razumljena v širšem pomenu, bosta nosilca sprememb tako vrednotnega sistema sodelovanja, kot v medsebojni komunikaciji, ki bo temeljila na spoštovanju vsakega posameznika, priznavanja njegove avtonomije in hkrati odgovornosti do družbe, ter njegovem vključevanju v družbo, v etiki javnega delovanja, pravni varnosti, varovanju in utrjevanju človekovih pravic, kot tudi na področju dela in v večji ustvarjalnosti posameznika. Poudarjali bomo pomen kulture obveščanja v medijih pri sooblikovanju vrednot in stanja zavesti državljanov.

NA ZNANJU TEMELJEČA DRUŽBA

Cilj Slovenije je, da postanemo na znanju temelječa družba, zato sta izobraževanje in vzgoja v prihodnost usmerjenega osvobojenega človeka ključna za uresničitev naše vizije, za to pa je nujen predpogoj spre-

membra pedagoške paradigme. S spodbujanjem kritičnega razmišljanja in z ozaveščanjem bomo razvijali sposobnosti posameznikov, skupin, skupnosti, organizacij in države za iskanje odgovornih inovativnih in ustvarjalnih rešitev. Skupen imenovalec razvoja mora postati na znanju temelječa družba soglasja (konsenza). Poleg inovativnosti na področju znanosti in tehnike potrebujemo in odločno podpiramo tudi vse potrebne socialne inovacije, s pomočjo katerih vzpodbujamo in razvijamo v nas speče potenciale, ki so zdaj na škodo vseh prepogosto zatrti v številnih absurdnih birokratskega konformizma. Verjamemo v izvorno moč dobrega v vsakem odgovornem posamezniku in zato spodbujamo celostno človeško občutljivost, da v vsaki specifični situaciji v skupnem zaupanju najdemo najboljšo rešitev. Ta naša zavezanost naj se odraža na polju celotne kulture odnosov.

ZDRAVJE PREDPOGOJ ZA CELOSTNEGA ČLOVEKA

Zdravje ljudi je temeljna vrednota vsakega posameznika, ki pomembno vpliva na kvaliteto življenja, zato zagovarjamo celovit (integralni) pristop do človekovega zdravja. Dostop do zdravstva bo ostal javen, temeljil pa bo na solidarnosti in enaki dostopnosti vseh do kvalitetnih zdravstvenih storitev s poudarkom na krepitvi primarnega zdravstva. Z večjo preglednostjo delovanja zdravstvenega sistema, racionalizacijo in boljšo organizacijo se bo izboljšala učinkovitost, zmanjšalo stroške, denar pa preusmerilo v razvoj stroke in večjo dostopnost zdravstvenih storitev vsem prebivalcem. Razvijali in izboljšali se bodo potrebni preventivni programi in tvornejše sodelovanje z pacientom.

SOCIALNA VARNOST

Socialna varnost bo temeljila na zaposlenosti in pravičnem plačilu dela, ki mora omogočati dostojno življenje posameznika in njegove družine, tako da bodo pomoči institucij socialne varnosti deležni le tisti posamezniki, ki začasno ali trajno ne morejo zagotoviti svoje socialne in materialne blaginje. Država mora ustvarjati pogoje za dostojno življenje in delo socialno šibkejših kategorij prebivalstva in za čim večjo zaposlenost.

MEDGENERACIJSKA SOLIDARNOST IN PREPLETENOST

Z razvojno preusmeritvijo na blaginjo prebivalstva mora biti pri vse bolj dolgoživi družbi v ospredju medgeneracijsko sožitje, pri čemer je pomembno zagotavljanje pogojev za začetek aktivnega življenja mladih, ki še le stopajo na trg dela in si ustvarjajo pogoje za družine, ter skrb za starejše in njihovo dostojno preživetje. Starejši ljudje ne smejo biti predmet stigmatizacije in krivci za vse družbene in ekonomske probleme sedanosti, zato bomo sistem varne starosti spremenili tako, da bo vsakemu omogočena izbira, kako bo preživel tretje življenjsko obdobje.

DRŽAVA V FUNKCIJI ČLOVEKA

Zagovarjamo učinkovito državo kot oblikovalca politik in njihovega izvajalca. Država je bila doslej kot oblikovalka politik šibka, zato je treba ta del strokovno okrepiti. Kot izvajalka politik pa je bila zaradi različnih vzrokov neučinkovita na številnih področjih, v ospredju pa je varstvo pravic in delovanje pravne države. Državne institucije je potrebno v večji meri profesionalizirati in zagotoviti njihovo avtonomnost od vsakokratne politike.

MEDNARODNA VLOGA SLOVENIJE

RS mora uveljaviti svoj položaj v mednarodni skupnosti. Kot država z velikim trajnostnim potencialom in pomembno geostrateško lego moramo v okviru solidarne in trajnostne EU bolj avtonomno (samosvoje) nastopati pri iskanju odgovorov na gospodarske, socialne in okoljske globalne izzive. S spoznanjem, da so globalni problemi postali naši lokalni problemi, je postalo nujno, da znamo razmišljati in delovati hkrati lokalno (samozaščitniško) in globalno.

ETIČNI KODEKS RAVNANJA IN SISTEM VREDNOT

Obnoviti je treba sistem vrednot in redefinirati etični kodeks ravnanja vsakega posameznika. V družbi

naj prevladujejo vrednote povezovanja, sodelovanja, ustvarjalnosti, solidarnosti, poštenosti in strpnosti. Za uveljavljanje teh vrednot poskrbi država z lastnim zgledom in z vzgojno-izobraževalnim sistemom, ki bo vzglij celostnega človeka, odgovornega za svojo srečo in visoko etičnega.

Naše delovanje bo usmerjeno v reševanje sedanjih problemov in ustvarjanje večplastnih pogojev za dvig blagostanja vsakega od nas. Potrebno nacionalno samozavest in državljanski pogum črpamo tudi iz spoštljivega spomina vredne zakladnice bližnje osamosvojitvene in antifašistične preteklosti. Oba zgodovinska procesa sta nam kot povezani zgodovinski sveženj skupaj omogočila nacionalni obstoj in preživetje ter ustvarila predpogoje za človeka vredno bivanje in napredek. Naše delo ne bo obremenjeno s preteklimi bolečimi ideološkimi delitvami, ključno smo usmerjeni v medgeneracijsko odgovorno izboljševanje kakovosti življenja sedanje in prihodnjih generacij ter prav zato sposobni zatreči korupcijo, pohlep, izkoriščanje,... in postati rastoča, odprta družba zavrta v prihodnost.

SREČA KOT INDEKS KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Ker zagovarjamo razvoj, ki bo težil k večji kakovosti življenja, bomo kazalec napredka, ki se meri z rastjo BDP, dopolnili z novimi kazalci kakovosti življenja kot so indeks človekovega razvoja, okoljski odtis, neenakost, pričakovana dolžina življenja, predvsem pa s srečo. Sreča je kazalec socialnega zdravja družbe, ki kaže, da višjo stopnjo sreče občutijo prebivalci držav, kjer je manjša neenakost, kjer prevladujejo vrednote strpnosti, sodelovanja, odgovornosti in domišljije. V teh družbah je pomembna tudi skrb za demokracijo, človekove pravice in okolje, obstaja pa tudi visoka stopnja zaupanja. Na srečo posameznika pa najbolj vplivajo: varna in ustvarjalna zaposlitev, zdravje, izobrazba, stiki z drugimi ljudmi, strpen odnos do drugih in drugačnih ter aktiven odnos do družbenega in fizičnega okolja. Zato bomo ta področja spremljali s še posebno pozornostjo.